

Чурапчыга күн тахсар !

ΟΙΚΑΗΓΑ ΟΛΟΞ

Чуралчы улүүнүн ханыама

ХАНЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2016 сүл
От ыйын
19
КҮНЭ
ОПТУОРУННЫУ
№ 75
(11242)

VI -ые Международные спортивные Игры "Дети Азии"

КЭЛЭР ООННЬУУЛАР МОНГОЛИЯА ҮҮТҮЛЛҮХТАРА

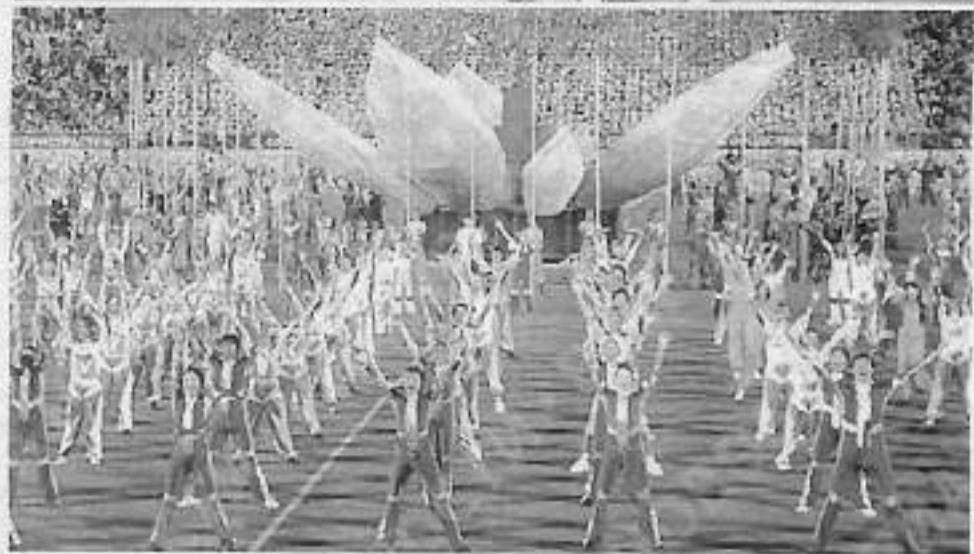
Кытай шаңшар аштарынан „Азия оюндор“ осоннуу чылгына алтика ба устуңдук чемпионатта, Азербайджан хамаадылын берсизбийнэгى Елена Пехтирова Дюкуускайга ызытулбыг күрдүзиннөөр бир тынышкан чычышчыйдук аспылгарын, сирек сыйабул буюн суроодук хашбылтарын болуп таң турал, ерспүрбүлүү сапштынтар урдук таребин иши макстана. Монголия Дорубуйлахары сабыйын агуруна спорта министрлигидинин государствоий скрипчизору госпана Эрдэнэтту Аюордан мөнгөтүр норогутун аштынан „Азия оюндор“ осоншуултары төрнийнгүй бастакы савчыны салып, бу осоннуудар баар буонарлыгар сыраларын уурот дюнгөтүр макстана, ызылчын изибиг тымынан түрөрбөсө, бу утүү осон Монголия норогут салтынырыгар күнүнүң күбүшүнүнчүүрүнде зөснүүнө.

2000 ВОЛОНТЕР – „АЗИЯ ОГОЛОРУН“ СИЛДИЛГЭ

Онинуулар сиүзүнүн ахтарыгын Дьюкууский иниэр 2000 көпөнөр үздүй таасыбыга. Бүхорсун сиашаңаң үйнүт дөсү белектордүр Саха сирин 23 утуустарытта, Татарстанда Норвегиянын уюна Түркменистандын биңшактар юярбитец. Волонтерлар барыңай бергүйгар үзүлүптилер. Ол курдук, тим-лидерлөр, атапалар, гигант камелебечтүрүрлөр, аның сирөр, акробатика, транспортын логистика волонтерлари, аэробика хамаңчашыры көрсөр волонтерлар, хамаңчашар түбөр сирорлор үзүнчөлөр, наураадылайтын белесүн, пресс-журналисттердөр шаңыннан түшүнүүчөр башынан тухары түрә табиен үзүлгөндер. Ышыңытарбыг Саха сиригиттә, тәрсениңгә ғасылан барыңайтарлар волонтерлөр сиөлөрө тутуулан да сыйналамаг ушкан.

От ыйын 6 күнүнэң 15 күнүнэг дүри СО ынчаг уонна дыз көрсөн полиптиктар Министерстебөлгө күн ахсын „Күн бастын волонтер“ ааг юйылшактарын бывацьтар. Бу аны 315 волонтер ыши. Кийиндергэ анын дипломдар уонна сунсирилар туптарылыштар. Тэрэйор хамынның уүе сурохтук, дамнисок патриот саналсаа волонтердигээ дирит мөхтәлүү тириктер. От ыйын 19 күнүнэг Джокусай күсраг Комсомольской болулоссанын бастын волонтерлерин чиностобин уоруулук түзүн ытышын.

Оннцуулар прес-конференция

МЕДАЛЬНЫЙ ЗАЧЕТ

Команда	золото	серебро	бронза	всего
1. Сибирский округ	49	29	36	114
2. Республика Саха (Якутия)	27	34	36	97
3. Казахстан	25	28	36	89
4. Уральский округ	15	25	16	56
Монголия	14	9	25	48
Москва	13	10	11	34
Дальневосточный округ	10	14	18	42
Азербайджан	9	4	3	16
Республика Корея	7	6	9	22
Гонконг	6	7	16	28
Вьетнам	5	4	10	19
Республика Татарстан	5	2	6	13

Упътка от купиците

УЛУУС БАҮҮЛЬГА НЭҮИЛИЭКТГЭРГЭ УЛЭНИ-ХАМНАНЫ БИЛСЭГ

Чакыр избийшілер жеке көздең

Улуус баънъыга А.Т. Ноговицын хас биирдии корсунчуккүү отчууг баънъытынан ылгылаа, хас биирдии ийнликтүүчинин участак үзүүлийн-хамнайын бийтүстүр. Ханыңж тэрилгээ салайзанчылыг тух үзүүлийн-хамнайын ылгынын, төнүү үзүү барбытын, тыва ханаийыстыбаптын үзүүлийн хайыксаларыгар, тутуу болупруустарыгар уода, үзүүлгээ түшнүүнч салайзаччыларын информацийны ийнлэг. Хас биирдии ийнликтүү баънъыга окую юнирии, тутуу, тыва ханаийыстыбаптын болупруустарыгар кылгас ийнликтүүнүн синоптикалар.

Улус байылтыг сүрүннөн оскуюла үзүүлгөр, чуолаан биир юлым экзамен туттарытын түмүктөрүрүн салатын эттээ. Балырынын 2015 сыйла 20 оюо сипти-хотту аттестатын ылбагын збит буюндаа ына, байыл 2016 сыйла – 15 үөрөнөччи аттестат ылбага. Төрөлүгт оскуюланган тэйинитээ, үөрөнөччи араас биричиннээринийн 5-с-8-с кышиштаспарты базовый программыны ылбагтаа, учунугалиар системалык түрүндөн турара экзамениндирын кыбайан туттарбат буюу сүрүн биричиннээринин буюндаандын бийнваралттар. Онында күнүн үөрөнөччи салатын түрүндөн турара

Мин калэрбер дегсад сбидиссийнти
Уус-Алдантаан юлбит Елеена Дмитриевна
Стучановская угулиниро. Онтон Валентина

Сири таңастының болтуруостарынан уонна Унук Илін федералдың соңғында олообуран, «босхо га» сири бىздингэ дың-сәргэ сири бас билингэ төле доқумоңын оңортобутын, уәт-хамнас хамының туғунан И.Г. Васильев кеңес болатзғонниниң эттә Олохтоохтор сорох үйдеобет болтуруостарының ыйыталастылар, жаңалыктың тарихы.

Тыа ханаіайыстыбаттар, билинни туругунан, үүтү туттарын уопсай кордөрүүлэрин, быйылыторуух уонна калып сүйнүүлэр түрүктарын туулунан улуусташы Тыа ханаіайыстыбатын начальнига А.П. Захарова сиңилим инициатордад. Онуула Улахан Күөл участагар алта оболоо ээл фермер ыалылар (башылык С.С. Макаров) бейзилдин күүстэринен аныгы технология карунчын

Хадар ишениндең үйнән тутаңчыларын күттө юрист

Тәммиңкүй салыпты жар “Чэнир лаа” бөлөгөрүн кытта

тимиртэн танылтыбыт 50 мисстээж хөгөн тутга
санын аяллырын эзлэхээс сөхт.

Хас бийдрийн эзэлж болохад
унонсаа соноруутагар инихики былашинар тустарынан
туулсун байылыгын туулуу болуптуу осталыгыр солбүйәнччы
В.М. Пермяков сиғилини дүйнүү-сөргүү юлпазат. Мана

Улахан Күолгэ С.С. Макаров тутта сыйлдъар хотону

Чакыр изиилигин киннегер сабыс-саны дээдэрдэн тах-
сыбыт шроклаастар дынагзриц, Хадаарга ор сыйлаах
турусаруу күүфүүн тутуута сафаланан зэр сана уйтайш
дынгизи, Улахан Куел участагар тасаарманын тутул-
ла турар оскусса-сад уонна С.С. Макаров сана хотонун
холобур быйыстылан аядалбын. Бу барьын-улууска
тутуу хайысхатыгар улэ ыныбыла турарын туобуга. Дын
олоюу сыйтан сыйт түпсар. Нэнтилизинъэ
унаайбаларыттан сафаланан, уопсай улээб-хамнааска
кохтоохлук кыттылтара улуус олово-дьянаа
түккүүгүүр, бөбө туруклаах буларыгтар тисрээр.

Семен ЖЕНДРИНСКИЙ

Чұралғыштасты „Миңді“ үйнәсін ирии тибінде 60 сұлын көрсө

УМНУБАТ СЫЛЛАРЫМ

Васильевна Осипова, кини көннүүлгүү
Матрена Ивановна Феофанова, кызы
Полина Ильинична Омоненшикова, Анастасия
Афанасьевна Фомина улугбэлдэрээ. Олар
сағанаа сабидиссиздэр замхочтуулгар, эвч
жыныстай ююб воспитательный часлаштар.
Ас-үел, ал-бу таңаас таңыты, барытас
илиниң үзүү. Келин эро тас үзүүнгү дээр башар
булбут этгээ. Бийр тупаха үзүүнпүтэй,
поварбыг Зоя Ефимовна Прокопьева аны
минниңгээ, тоготойтуга бордо! Оюулого
байэтээ жирион күтүтальтыра, түнгизэрээ.
Анаалык оболорго сөнгөөх тылы, сыйынны
булан анатара. Ханаан да үүт миичин,
горохтах хайнын сиебэлж оюушор борку
аңызар буслубуттара. Зоя Ефимовна
минниңгүү фасы яланыбыг сабы Чуликчыга

зібок буюлдаста. Кини шок отточчубау Федора Михайловичын олжын зәңгиз айнан сіхшорун оттоң, астарын астаса, биңни 8-шаскы көтөрбінгір дың сыйлықан, ас сыға дырттың көре алло. Повар мұуның маңын бойын болғаннан кийіп, этиң кылға бойын жетті. Нана да зәңгизнен сізек, сұрахшын үшіншінгір бариннен таң дыңнан көр үзатып аспасын зерттеді.

Уна илнинербіт; біннаннан тәбистәннэң үлгішор нысқапорбіт - Степанида Иванова, Екатерина Егоровна, оччакорға зәр кыргылтарбыт Зоя, Линка, Настя Аянчык, Наташа, Люба зұлтас көммелібөчүләрбіт этилор. Мин уксу қыра болох со үлгізбітим. Улахан болосын Ирина Егоровна Васильева дәрән айтып даатта айдарлылаш, дарын уолутташ, оғо вайма күтпүт түппүт ингізчиң үлгілиро. Арина юмшырга биңрәз сүүрән-кетен, харлары таңры көммелюсүтін үлгізбиг дүңгегірбіт; коллегаларбын куруук саныбың, үрзек-жөп көрсүтбіт; урукану ахынабыт; Анастасия Прокопьевна, Мария Кузьминична, Анна Дмитриевна, Александра Егоровна, Татьяна Дмитриевна, Марина Егоровна, Татьяна Никитична.. Бойбіт коммитиңер бирном туту ирдіндерен обону тишиңдә сәмәй қыла жеткільдің көңілесмегендегі оның салынудың

Музака, ыръя, үнкүү отгүүнен иштимал
музыкальный узбекистанский композитор
сопору пашында 50 салынах узбек түмүнчү
билингвобиб Зинайды Николаевна
Григорьева Григорьевна да күүс-кеме
буларбыз. Утрапниктар, бирдейлинынкага
аро котесупчилик барадтарда Арава
мотороспүт, чобутспүт кыра-саннар котели
дора. Бастаан юлжасыр ин утас, дъонзору
сайынан ытаянын да ханна барытай

Оңдлорбут наңаңа корсуд, киңи тұлғын истимниң этилер. Бириң да халтырысьтыр, атахтыр оғо баарын ейдеоболуптүң. Остуоруйә истелерин наңаңа сәбүлүүтиң. Бары чуумпуралы, чөрөнең ағай спорор булаптара. Ол қырғашанарбыг билигит ийт, аңа сорокторо збоз, эш о да булан спордуктор. Издирин талан, үтөнитүүтүң, дың көргөн тувахтара буолбуттарылтын атас дын уеробит; кюн түгібыт: Байым хайынтай, телевизортан, дөңгөн дағыны Алик Кардашескай, Афоня, Роберт Захаровтар, Вова Сивцев, Андрей, Лена Сивцентар, Наташа Яковleva, Тұяра Соловьёва, Дашиа Местникова, Миша Иванов, Серека Захаров, Лариса Седумова, Леня Адамов, Рита Оконешникова, Наташа Платонова, Сардана, Федот Слепцовтар, Марина Миронюна, Насти Платонова, Аепон Иванов, Аня Прокольєва, Юра Шамасев азаттарын уерэ истебин. Билигин билен дорооболостоктурна киңи, уорэр ээ. Дыңең, бывшайыл 3-4-тәз оқодор ейдеобот да булдухтарын сол тәз.

Бу үбүлүйгээ аялтабаарыстарабыг; биркэ үзгөн аасыг сорох дүүгээрбиг; хомойоох иин, сух булалттар... Киндери бийнгүй ханан даудын умбулаптын: Билгигин „Минчег“ үнүйшиң саншыны тутсаң, наңынок ишин энэргүй биир юрэ мизстэгин, ово аймак сайдар, талавар сиринен була. Бүгүнгү колективика, сабидиссей Маркана Николаевна Яковлевава оссо да танаарылдаах үзни, злбөх сиғишини, сайдындаах оногтору, актывынай төрөлпүттэри бацарабыг. Убүлүйн үрдүүк сиғишиндээ, үтүс үзүүлүскөн көрсүн.

Варвара Тимофеевна ФА-ИН-ФО,
педагогический узбекистан

Споры

ДАЛЛА МЭНДЭЙИИ – ОБУНАН ҮТҮҮСКҮҮЛЭЛТ

(М.М.Филатов юрийгээр традиционнай оюунан ыгыыга бастакы ерөспүүбүлүүтээзи турнир)

Олончалырго хонууларыны, хүйсизлөр эшчилгүчүнүү, "Дасын менен" дикт байыргынан анатанар эбди, иш" дикт байыргынан анатанар эбди, азсан кити курдук. Босотурдук, бэрэк ытшакчылар ашаш - менен шашинк курдук портадыларин түшүнүп уйынчалырго курдук портадыларин түшүнүп уйынчалырго хабеке жопсаныр.

Баилигин ох салын ытты Олимпийской коруунгы киришى, дойду ахсын жарыксазер спорбингир улахан корунгунун булар. Огузан ытты инвесторлардын оғоруу баилигин космический технологиялары кытта тэндөйлөрдүк таъманды таасин опус сайдан турар. Бирдешмешен улахан хампаниялар, корпорациялар ох салтар, сонборостор арасында корунгундеги уустук технология таъымалдана.

Маныңк спортивнай инвентары оноруу технологиягынан турар юмисэр дойш айын, чөлпеш бүрдүттөр уюна монголлар традиционнай дин жагтап, терут охторун, оновосторун оғосоткан национальный корун быныштынан обузан ыттыга куралтакчылар. Иттиткі кийиниз пороут быныштынан историяларын ытыктылларын кордөрөллөр. Бүрдүттөр көпш ыталлар, сино 300-тэн итбәрээс сух кыттааччылаах куралттар национальный бырааныныктарылар болуп талышадар. Монголлар түг былырлыктан атынан сүүрдээ ийэн, арасы сыаллары ыттан бергендөрнөн бынаарсаллар. Японияда окунан ытты бойбуюй искусство корунжэр кириэн, бойбөйт түлүннен сүүрээн бушан, национальный оствори история хакамыштылар кынбарыйтарбаның салтын тәништер, сайдар.

Саханар былдырылган - обузан ыттыны олус сенгэрлер, ону таңынан окулан ытты корунгун эпитетин - Ҳаимымтынан чугастык ылшыбылт. Ол туонуга - ох саянан ытты корунэр Россия уонна Аан дойду таңымыз ара саха соччуттармы үрдүктүк билинниэрз буюнтар. Мания маҳгана ааттыыхын бағдаралын Павел Михайлович Стасовы. Улуттун тренер Саха сиритэр ох корунг спортынын сайдарылар дьонун кылааптын килиэрбиз. Ол курдук бу корунту Чурагчылтан сағыланын сыйлаа сайыннаран, сыйлата ороспүүбулукбизеттер обузан ыттыга Россия, Европа, Аан дойду таңымынан мэтэлдер көз туралтар. Быйыт Рио де Жанейро куроркка саха кынына Анастасия Аргакинова ох саянан ыттыга Россия чынин тийбен комускуюр.

Былъарынын Олонхо Ышызынын бирикүрдүгүндүн көрүгүсүн "Даша мэндэллий" Маңдаалы алаанын тир олох сана бираабылманынтыштыбыта. Сахалым сизринен, бултаафынга чутас не хоюонноюн, традиционнай остиорунай күрдүн мыйтыштыбыта. Кубаха, кус, тини монуоннарын мыйынга бәргөн ытаячылар бынаарылыштыптара. Күрдээжээччиизэр охсанын мыйынга сахалымы көрүг баар буюубуттаган астымьттарын, күрэксинишириңин бишбийиттер. Онсон былъарынын мыйын

Өрөспүүбүлүкэтээзи
обунаң ытысы федерация-
та, спорт
министеристи бэлэг
сахалмын, традиционийн
обунаң ытысын
национальный корун
быннытынан "Манчыры
оосныуулдрыгтар" кийит-
ролорын бигэрээндэлтэр.
Тута улус газын
бүрээтгэлтэн ох
атымчылансанар, дэлжигчтар
саадалан барыгттара.

Бу сайын от ыйын 12-күнүгөр болулур избийткөрүп Норууттар иккөн арлыларыңаңды уюна Россия тайыннаах күрдүктер күйнүштеп шалтага.

призердара, оюунан ытыгы ССРС спордун маастара, кандидат Михаил Михайлович Филатов сырдык юрийнээр традиционной оюунан ытыгы олус сэргэх курзхтэйни буолан заста М.М. Филатов төрүт сиро - Мындаажайы буолан, курзхтэйни онно ымытшилбыга оруунаах. Онууха барынга 30 - ча кылтазын тобус улустасан изэн сакаллы сага коруулэж күон курстээш. Курхтэйниин Улуус дъяналтага, орослуулусгэээс уонна улустасын оюунан ытыгы федерацияга, "Болтуур нэнлийнэй" дэвантага, М.М. Филатов юргэнэ Валентина Васильевна, төрөлгүүт уолангтара, аймаастара тэрийдигэр. Дээд юртнын кылтасыг билийннордсэхээс, Михаил Михайловичийн эхинэ Валентина

Михаил Васильев - улаканың үлгісінде Васильевна 4 уолташтарыттан 2 уола оғынан ыстығы улашан сиптийніздей дөмөнөр. Ол курдук Михаил - Норуоттар иккінші ардаштарының кілаластар спорт маастарасынан убайға Александр - Россияда биолөр күнестәр ытасчы, спорт маастарасы. Курдуктың 4 улашан убайдара Василий эмдеулиниң көрді, тәржимисте. Кинин эмдеулиниң дуобажка маастарға кандидат. Кыра уола Виталий ишүүк курдук уустук дымаланы баһылаан учуюнай степенинәр үзгәртү сыйындар.

М.М. Филитов тренеринин П.М.Стасовы кынта борт унун юмно бириэ узлообиттар. Онон Михаил Михайлович Чуралыгы, Саха сиринэр ох сайзылыгыр кыргыз суух кылаатташ ининиз булар. Спортивная сиғынчилоринен узууңун уюна оростуубулусын, дойдукун аттын айтаган бийзги юмнегер улжакан утуулардох, злбх. ишитт - такайбыт ыччаташтарын. Ол ийни да буюу, кини аттыгар ытышылыбыт

күрөхтөннөгүр үрдүк тайынның спортсмендер кыттышылар. Холобур, үс бастыг мэгзэлийн болыт спорту маастара Петр Андреев России чемпионатында көтөй калзэт, тута Миңдаарайыга колбогүттэй болыжын эзэр.

Бастасы түшүмдүсөн “Байланы болгоэр” диси күрөх ыбыльына. Манна күрөхтөнчилэр куюбах, күс үчили тийн фигурантарын ытан, ким боргэн булчугут буюларын бынарыстылар. Маннаса Петр Андреев - Томбо усла бастаага. Иккиси Дмитрий Чазада, үнүс Сергей Майоров буюшуунд Икюен - чурагчылар. Далбар хотуттарға Гораңылан Надежда Спиричонова бастаага. Иккиси - Галия Федорова, үнүс

Мунгутуур кыйыльлах Петр Андросов

Фото Михаила Чистякова

TYMYKIE.

Прасковья Макарова буолулар
Иланын - эмис чурагчылар.

Иккис түбүмкө “Түргэн ыны” корундэр ыбылдашына. Отут сокуундр иңгээр саамай залбхтэ ытан сыйалы ташын киши бастага. Оннук изийнээр дьоңгго Томбо бэргэн Петр Андросов буулла. Иккис мизгэгни Чурагчы борзэн Сергей Майоровында. Унусу Мэнэ Хангаластан Прокопий Васильев таъемст. Далбар хотуттарга Чурагчытган Прасковья Макарова бастага, иккиси Мэнэ Хангаластан Айданы Артамоновында уонна үүс бирликтэх мизгэгээр Чурагчытган Галина Федорова таигист.

Үнүс көрүң ылты күрээр «Борсы» диген заттаган тэрлигина. Манина обунын ытан оноюстору күйкөх хайдаштарынан түйөрий буола. Ол күрдүк күйкөх иккى хайдаштах, ухсан кайлаас 1 очжону, кыра хайлаас 3 очжону бишрээ. Барыста алты ылтын көнүүдүнээр. Манина Чурагчыгтан эзэр спортсмен Максим Аммосов бастаат. Иккис Мэнгэ Ханталстан Прохорий Васильев буола. Үнүс миңстэн Талгаттан Петр Андреев ылта. Даахьтайтарга Горнайттан Зиниада Глагонова бастаата. Иккис Чурагчыгтан Айдана Пудоя буола. Үнүс миңстэн Бузуулган Валентина Тимофеева ылла. Бу үс көрүң түдүмжээр түмүктэрлигийн Петр Андреев - Томбо бастаата, иккис Прокопий Васильев - Мэнгэ Ханталас, үнүс Сергей Майоров - Чурагчы. Даалбэр хотуутарга Чурагчыгтан Прасковья Макарова бастаата, иккисээ зөмөн Чурагчыгтан Галина Федорова табыста, үнүсээ Мэнгэ Ханталстан Айданы Артамонова тишилээ.

Бүтәнк түбүмзىнен мунгутур кыайылааңы биңварым буола. Манна көрөөчүлэр эмис суруйтаран қыттыны ылдылар. Болутур изгизилгин бәйлымга И.И.Николаев бойзинен қыттаа, бастакы тууру ааһан баран, иккисө сыйлан туоралын халыя. Ол күрдүк хас бирдин күрөхтөөччи бастаан күбәаңы ытар, онно таштаңында салтын күнү ытар, оитон тишиг. Бирдин ытмы берилсөр, таллатын да, туоралыңыз. Ол күрдүк Томир боргзы Петр Андросов ишенин кимисек да биәрбөтэ, бастага. Далбар хотуттарга Булүүттэң кылбиг Валентина Тимофеева мунгутур кыайылааңынан биңла.

Прасковья Мазарова

Валентина Васильевна Филатова курс
кыттылааистарын жүргіздешір

Күрэхгүйнин көрдүлэр-иинилтээр, тэрэгийн буюу руостыг яаралханыг сийоотуулж, Күрэхгүйнин конилтээн сианалаатсаа, энэгээс ынтыгылаатсаах “Манчары оонниууларыг” эмзэж эрдэгэн түмсэн үзүүлж, багасгын ээр наадаа зөйт. Ол курцук инвентары ысыны, манихк сиагаа барьжбыланын күрэхээр ынтын, күрэхгээр бааран ынтыны баяланнаахтын ынтынгаа эрэйнштэр. Улусын багынтыг А.Т.Ногонийн “Манчары оонниууларыг” улахан бэлгэвэрээрэд. Көрүү зайны болбогтуул ууран муниципалтартын тэрийн сэргээлээ. Ох сианан ынтын көрүнж эмзэж болжомтготун уураар. Онон бу күрж “Манчары оонниууларыг” бэлгэвэрэйнин баяльтынан ынтыгыльбытаа туслах тренерээрээс, спорсменнагаа эхийн баардаа, эхийн коннэрүүнгээр, эхийн түүхийн бичигчидээр ишиг “Си багийн”

Ох салын ытың корунгэр сахалызы хайында сайдылыктар иңчиликтөр ылсан, бирлигизен энтузиястар түмсөн улуттардың көмүрбүт юм ирилдиңдээ болула. Сахалының корунг салтыны сайдылыктар чурагчылар дылдун саялашыны киллероргэ дылдууынан. Иңчиликтөрдөн ымышлар спартакиадалар биир корунгизирин килтерэн, сана талаанинары, спорт сахалыны сана корунг маастарлары нигзин тайлангар юм каша.

Афанаасий ЗАХАРОВ

Чөл алах

АҢЫС УУНУ АМСАЙЛААЧЧЫЛАРГА

Сахалар быралыяар бывыргыптаң сырдык, кырдык, сымый, мекү дининири үчүгэйдик араадилар, кишин туух үрдэлтерин, туух намғатарын чопчу билдир. Туу эрэ чөнчү чорбостон хайтыллар, эбозэр туухтан эрэ ончү олох күткүндер. Аан дойду ўескөвинин, киши аймах айыллыбын тустарынан саха терүт ейе-санапта олонхонон утахтанан, ес номобунан утумнанан, бирик кынм тыннанан тийин калбит. Саха обуун минин ишэн туфдашына, олорор төгүрүк алаанын Сир Ийэ тутуулар тутаада, оттоң бойтот ардальыттан тэбниндох күн өрөн уттуунун удьоур хаана буола түнэр. Урдүгээр-ургулайын сырдыга, тулата-иччи инирэх ижинит, оттоң харана-чөр абааны күлгүз буллар.

Сахалар аан дойду тутуулун, оттоң дойдуга киши таптал, дыл ойн олоруухтааын, олер елуу кистэлэнтөрдээчин тустарынан дырин кийн-куон энгилгэндох байдеих санаалаах буолаинар, бу үлүгэрдөх ырахан уонна юрз айылбалаах дойдуга систан, юнини биген-корон, башылтап

жолтактар. Тынаанынаах историческая юмнэ бүгүнгү ирдэбиль укталттэн сиэри-майгыны, ейү-сананы, туттар түлбүлттн аныгы калуенээз юрохсээр гына сонун суюшыры көрдөбүн уустук соруктара тураллар. Онууха саха омук дынг саха эрээнээзи күстүрүртүн дынг матьрываалларыгар ологурган үерэтни уонна оююх туттуу - бүгүнкү күн улахан ирдэбиль буолар.

Арыгы абыгар ылгарбыттар, Аңысу уу абааныла, Аан дойдуга киршиштим! "Айык" диси баш Аан дойдуга! Аба-сана тулупчы Эмис баар буолохтаас. Айыс-Тойон Танара, Арыгыншындары дыргыстас, "Эхтэриши" этиштээ! Ким калып бильгүнчк, Биримэ түрдүл, Аадка түнээри Айдаара сатылгыт. Түхс буолбут,

Таңа тохтообот дыннүүтүй?! Төнөөвөх кийин буорту Гыммымт аны Энгиш шөбүт? Сахалтын этишээ, Сибирийчиши абаан, Бадраганна буулжылан, Кийин аштылтапан абаан, Оболтюн, обахтон огадалтапан, Дыннүүт үүрүүтэн Дын-срез калайтар, Абааны көкөрор кийит! Буулбут буолбут! Арыгы обурзуга ылгаран, Мийнгит убашбут, Дылакынчак буалбут, "Дыаабат" анынкан урапы Тјегу да талыттаабат буулбут. Экшитив-хакимтыйн эмпит, Эмис даязын кыйбат буулбут. Сирим-дойдум барасын, Араса вайдах-санакинах дынну Син уйин туралын, Эдэр дын тююгө тайору түннептари? Арыгыншан акаасстанан,

Сорахтор син олахторун инностон, Танаарын таасык улуттэн, Обо-урду тэнинтөн Кийин бэрд буолаглар. Сахам ыччантара, чуллу уолантара! Охтууман, ылгарыман, Арыгы дыккынтар! Айын Тойон Танара! Алаастарын коннортоо! Браас уулан сайнатаа, Фидерүн-саналарын!

Арыгы, арыгы... Айдаанын арыгы... Арыгыны аналыгтар туттуу, холбира, оттоон баран күэмийин күмизер тубанын төдө сатамматай? Эплийттэн эрэ.

Бука бары дыллоох буолун. Кынайцаа кайтарбат кытганах санаалынг, кийижү ыраас уу, ыраас санаа, ыраас салын эрэ наада. Ону чингизкейттүүн, уонна ылышынан!

Е.М. КАЖЕНКИНА, Социальный педагог-этнолог.

ДЕГРАДАЦИЯ ЛИЧНОСТИ

Люди имеют привычку переставать думать тогда, когда мыслительный процесс начинает представлять трудности. Но, как известно, именно на этом этапе умственная деятельность начинает быть по-настоящему плодотворной.

И вот, когда человека начинает мучить проблема принятия какого-то важного решения, очень легко поддаться соблазну – избрать алкоголь как средство временно «спрятаться» от проблемы.

Только недалёковидные и безответственные люди могли въдумать такой способ пассивно отстраниться от обеспокоенности, связанной с поиском путей решения несложных проблем. Их всё равно придётся решать, но после каждого обработки мозга этиловым растворителем это будет требовать всё большего напряжения усилий, которые ослабляются, внимание, которое легко рассасывается, а также склонность мыслей, которые просто не могут появиться в мозге, не озабочившемся от длительного порабощения алкоголем.

При употреблении спиртосодержащих жидкостей развиваются не просто скоро прекращение неправильности характера, а глубокие и устойчивые его изменения. Радо ослабевает сила воли, мысли теряют глубину и обводят трудности, вместо того чтобы их разрешать. Круг интересов сужается и остаётся одно единственное желание – «немнонко выпить».

Чем дальше пьёт человек, тем сильнее страдает его нравственность. А падение нравственности сказывается в потерях смысла. «Не во вкусе, не в удовольствии, не в развлечении, не в веселье ложат причиной всемирного распространения пьянства, опиума, вина, табака, а только в потребности скрыть от себя указания совести» — писал Лев Николаевич Толстой.

Трезвому человеку совестно участь, совестно убить. Пытому — ничего не совестно. Поэтому, если человек хочет сделать поступок, который воспрещает ему совесть, он пытается запушить её голос, целенаправленно опурманиваясь. Нетрудно заметить, что безнравственно живущие люди намного более честных и порядочных склонны к опурмани-

вающим веществам.

Способность испытывать чувство стыда утрачивается пыльными очень быстро. Параллель этого высокого человеческого чувства уничтожает человека в нравственном смысле гораздо больше, нежели любой психоз. Не удивительно, что рост заболеваемости и смертности, а также преступности в любой стране соответствует росту уровня потребления спиртного.

Даже при редко допускающихся приемах алкоголя человек незаметно для самого себя нравственно отпускается: он месячами, годами, а иногда и всю жизнь проводит стоять перед теми же нравственными вопросами, которые не давали покоя трезвой, не опурманившей личности, ни на шаг не придвигаясь к их разрешению.

А ведь в разрешении таких вопросов и состоит всё движение жизни!

Вот и стоит человек неподвижно на одном и том же, когда-то усвоенном уровне мироощущения, упираясь при всяком случае просвещенны все в ту же стену, в которую он упирался 10-20 лет назад. Алкоголь приглушает то острие человеческой мысли, которое могло бы пробить её.

Из книги Александра Понекета
«Сберечь свободу»

Погода

	пн 18 и.	вторник 19 июля					среда 20 июля					четверг 21 июля					пятница 22 июля					суббота 23 июля					вс 24 июля	
Местное время	21	03	09	15	21		03	09	15	21		03	09	15	21		03	09	15	21		03	09	15	21	03	09	
Облачность, %																												
Явления погоды																												
Температура, °С	+17	+14	+15	+19	+17	+15	+18	+23	+19	+15	+20	+21	+15	+13	+15	+21	+15	+12	+16	+17	+15	+10	+17			+8		
Ощущается как, °С																												
Давление, мм рт. ст.	739	730	738	738	737	737	736	739	739	739	738	737	736	736	736	736	736	741	741	742	743	745	746					
Ветер: скорость, м/с	2	3	2	3	3	4	1	1	3	1	2	2	3	4	5	5	2	1	2	1	2	3	1					
порывы, м/с																												
направление, градусы	В	С-В	В	С-В	С-В	С-3	3	3	Ю-3	3	Ю-В	3	С-3	3	3	3	С-3	3	3	3	Ю	С	С					
Влажность, %	91	100	100	95	100	100	100	100	98	100	75	89	100	98	72	42	65	100	67	57	89	100	70					
Солнце восход / заход	21:31	03:04	21:28			03:06	21:26			03:09	21:23			03:12	21:21			03:14	21:19			03:17	21:18					
Путь восход / заход	01:42	20:17	02:35			20:51	03:40			21:17	04:55			21:39	05:16			21:57	07:42			22:13	09:08					

Таблица получена с WEB-сайта www.rp5.ru

АРХЫЗ ДОКУМУОННАРА КЭПСИИЛЛЭР ...

Билингийн ўзбэр юни докумуони сух хайдах да
составтад: Од курдук, тус туонулур докумуони паспорт
эзбэр төрөөбүтүн түнүн сибидиглистигтэй, дөн
бийн дуталын түнүн тунулур докумуониара эмг
араба.

Докумуониара хайрын ўс курнин архар
- мөлдөй болцох хайрын тар докумуониар, ал эзбэр
ураахтар, дынаптар, борогоосуптар, отчуоттар уода;
- личийн составт докумуониар, ўзбэр кирилчин, уура-
йылын, уолтууса борилгинити уода, биржээстэр, хамнас
аасынчын ведомостара, ўзбигт тус дынапти уода.
- кынгаас юмнэ хайрын тар докумуониар. Бу курнин 1-
тэн 10 сыйга дыри хайрын тар докумуониар кирилч.

Докумен хайрын тар болцоун «Перечень управлени-
ческих архивных документов, образующихся в процессе
деятельности государственных органов, местного само-
управления и организаций, с указанием срока хранения (бу
кундуу 2010 сый, анынчын 25 кундуу 558 №-нин
бигрэммит докумен испийнгийн туталыг) дижн
докумен испийнгийн корон бынарабыг»

Од курдук, Чурагчы улуулун муниципальний
архызыгар билингийн тургутан, 18 тийн тахса докумен
архана харалта сыгт.

Иди докумуониара бийнти хайдах түнүн спорбут?

Архызы - докумен тунулунун урукунуу, астылын юп-
сиир дикеастыр. Хөснөр, Чурагчы улуулун историйн
ылан кордехе, улусут төрөөбүт кую - кулун тулар 25
кун, 1930 сый. Ону тунулур докумен ОД Национальный
архызыгар хайрын тар, 1942-1946 сыйнага Чурагчы улуулундюно Хоту оройонирага көбөрүшүбүтүн
түнүн докумуониар, 1956 сыйнавасат токсунуу 1 кундуктан
Сынаг юнивилэг Чурагчы юнивилэгтэн архызыбын, 1992
сыйнан сельсбийттэр дынаптапаларга
уларайындарын түнүн уонна атын болно күрүччилүү
тунулур докумуониар Чурагчы улуулун муниципальний
архызыгар башшар.

Архызы ўзго миньык хайынхаларынан үзүүлүр: ком-
плектование, докумуониара хайрын, учускаа туроруу
уонна докумуониар ионг эзбэр туттултуулара.

Кынг эзбэр докумуониара туттуу биир курнунан -
социалык-правовой уонна тематический запроска
эпизодийн буспар.

Социалык-правовой запрос дын - дын пенсияда
таксарыгар, ўз ботэрзин буспарыгар утазбийнин
түнүн тунулур архызыбын таршынага, эзбэр выпискага
буспар. Бу запроска эпизод 5-тэн 10 кундуу дыри буспуонис.

Тематический дын - ханаайыстыннан киннэгтэн
выписка, хамсабыт бөвийн-дуолу бас билин
боптуу осталарыгар эпизодийн, арас төмөр үйлийн
хоруйланын. Тематический запрос эпизод 10 кун, эзбэр 1
ийнан одрук кэм буспуонис.

Чурагчы улуулун муниципальний архызыгар
сайбыльванындын суриян түлэрийнхин сөн:

ГАУ «Мон документ» 678670, с. Чурагчы, ул.
Октябрьская, д. 17 в, тел. 8-41151-41-005, вторник - суббота
саарында 09.00 часстан, кийтээ 19.00 часка дыри.

Эзбэр муниципальний архызыгар 678670, с. Чурагчы, ул.
Ленина, 41, каб. 109. Ону тафынан талеңүен нөнүө
фактический сөн: 8-411-51-41-714, эзбэр электронный
адырбыннын сурчигчар archive@mail.ru. Улданир
юмнит-бондийнник - сэргээ, бээтинс күннэригэр
саарында 10.00 часстан, кийтээ 16.00 часка дыри.

Социалык-правовой запрос оногтуу солтук толо-
рого личийн составт докумуониара эпизодийн.
Чурагчы улуулун архызыгар урукусуу уонна сонгуу-
нос, сух буслубут тэрнтээр докумуониара харшия сыйн-
шар.

Билингийн баар тэрнтээр, салаштар, индивидуальный
предпринимчилор үзүүлгэрээр личийн составт докуму-
онидаа буспуокшахгар.

Архызын дын ирээн оскууда, дегсад эзбэр атын
тэрнтээ хамнааны ыспаралжын ылар буспаачын, ўзбэр
кирилчин, атын ўзбэр көрөрүн, урайынтын эзбэр
уолтуусаа бараарын түнүн биржестери үзгөбүт тарил-
тэглэн, салшылжын ылсан наада.

Од курдук, Чурагчы улуулун муниципальний архызы-
гар хамныг тэрнтээр личийн составт докумуониарын
туттарбыгын түнүн мантан алдараа бэриллийт
табижын корежухуун сөн.

Сух буслубут тэрнтээр докумуониун туттарбыг зро
буспаачын, докумуониара архызыка баар буспуокшах-
гар.

Ысегтыйнан баломсөт Марин Масарова,
«Чурагчы улууфа (оройона)» МТ муниципальний
архызын сийнчилгээ.

СВЕДЕНИЯ
о документах по личному составу, хранящихся в муниципальном архиве МО
«Чурагчинский улус (район)» по состоянию на 29 июня 2016 года

№ п/п	Номер фонда	Название фонда	Крайние даты	Кол-во дел
1.	1	Фонд исполнкома Чурагчинского районного Совета народных депутатов/ администрации Чурагчинского улуса	1951-2007	275
2.	3	Фонд Чурагчинского сельского Совета (Чурагчинской сельской администрации/ МО «Чурагчинский наслег»)	19/3-2003 2003-2007	230 30
3.	5	Фонд ликвидированного совхоза имени Субурусского	1967-1994	206
4.	6	Фонд Финансового Управления Чурагчинского улуса	1945-2013	98, 39 личн. дел
5.	8	Фонд Хонгогинского сельского Совета (Хонгогинской сельской администрации)	1978-2003	111
6.	10	Фонд Мутудайского сельского Совета (Мутудайской сельской администрации)	1969-2001	105
7.	11	Фонд РАПОУСХ, дела ликвидированных колхозов/совхозов района	1960-1995	90
8.	13	Фонд ликвидированного совхоза «Чурагчинский»	1955, 1967-1993	299, 74 личн. дел
9.	14	Фонд Чакырского сельского Совета (Чакырской сельской администрации)	1970-2003	72
10.	16	Фонд Соловьевского сельского Совета (Соловьевской сельской администрации)	1967-2009	138
11.	17	Фонд Управляющего образования Чурагчинского улуса	1986-1996 гг.	269 личн. дел усын. детей
12.	19	Фонд Болтогинского сельского Совета (Болтогинской сельской администрации)	1968-2008	124
13.	20	Фонд ликвидированного совхоза имени Эрнеста Эрнестина (ТОО «Эрнест-Эрнестина», ТОО «Хадир»)	1974-2001	199, 76 личн. дел
14.	21	Фонд ликвидированных колхозов: имени Катынова имени Летникова	1955-1974 1956-1957, 1959- 1972, 1974 гг.	59 83
15.	23	Фонд ликвидированного совхоза имени Карла Маркса	1974-1992	131, 26 личн. дел
16.	26	Фонд Сылтанского сельского Совета (Сылтанской сельской администрации)	1966-2002	101
17.	28	Фонд Болтугурского сельского Совета (Болтугурской сельской администрации)	1977-2007	93
18.	29	Фонд Хатыльинского сельского Совета (Хатыльинской сельской администрации)	1970-2009	137
19.	30	Фонд Кыганакского сельского Совета (Кыганакской сельской администрации)	1987-2008	23
20.	31	Фонд Хадарского сельского Совета (Хадарской сельской администрации)	1974-2002	44
21.	33	Фонд Хажыкского сельского Совета (Хажыкской сельской администрации)	1965-2009	124
22.	37	Фонд Ожкутунского сельского Совета (Ожкутунской сельской администрации)	1954-1958, 1960- 1962, 1964, 1966- 1967, 1969-2008	90
23.	38	Фонд Бахсытского сельского Совета (Алагарской сельской администрации)	1967-2002	117
24.	39	Фонд Кылтакнахского сельского Совета (Арылахской сельской администрации)	1981-2005	45
25.	40	Фонд Бахсытского сельского Совета (Бахсытской сельской администрации)	1992-2003	23
26.	42	Фонд Толейского сельского Совета (Толейской сельской администрации)	1992-2002	37
27.	45	Фонд ликвидированного совхоза «Мындалайский», затем КП «Мындалай»/ КП «Мырын»	1971, 1973-1981- 1994	130
28.	46	Фонд ликвидированного совхоза конезавода «Мутудайский»	1973-1976, 1978- 1979, 1985-1995	86
29.	48	Фонд администрации Мельджекинского участка	1993-1997	11
30.	49	Фонд ликвидированного совхоза «Бахсытский», затем ТОО СХПК «Чепара»	1964-1998	104
31.	50	Фонд Чурагчинского центра труда и занятости	1991-2000	3
32.	51	Объединенный фонд ликвидированных предприятий: ГУ СО «Чурагчинский дом-интернат престарелых и инвалидов» ТОО «Земгруппа» Чурагчинский лесопункт Чурагчинский РГУ БОН (РБК, КП «Кунин») ООО «АгроМТС»	1997-2009 1991-1997 1985-1990 1964-1998, 2000-2002 1994-2005	18 3 2 120 4
33.	53	Фонд ликвидированного коммерческого банка «Чурагчинский»	1991-2003	13
34.	54	Фонд Чурагчинского ПМБК треста «Якутсельстрой», затем АО «Чурагчесельстрой»	1991-1999	9
35.	56	Фонд РО «Сельхозтехника», РО «Агрогромтехснаб», «Агрогромтехсервис», Чурагчинский «Агротехснаб», МТС «Агропромснаб», ГУП МТС «Чурагчы», ОАО «Чурагчинская МТС»	1937-2008	174
36.	57	Фонд Чурагчинского ДРСУ	1951-1992, 1998- 2005	52
37.	58	Фонд ОАО «Дороги Чурагчи»	1993-1998, 2005- 2011	40
38.	59	Фонд Чурагчинского РО «Сельхозхимик»	1980-1993	16

САНА ОЮО

12

2016

г.

19

кв.

2016